

بخش هفدهم

کنوانسیون بین‌المللی علیه آپارتاید در ورزش

کشورهای عضو کنوانسیون حاضر

با یادآوری مفاد منشور سازمان ملل متحد، که طی آن کلیه اعضا تعهد نموده‌اند با همکاری سازمان ملل اقدامات مشترک و مجزایی را جهت کسب احترام جهانی و رعایت حقوق بشر و آزادی‌های اساسی برای همگان صرف‌نظر از نژاد، جنسیت، زبان یا مذهب معمول دارند.

با در نظر گرفتن آنکه «اعلامیه جهانی حقوق بشر» اعلام می‌دارد که کلیه افراد بشر آزاد به دنیا آمده و از لحاظ حیثیت انسانی و حقوق برابر می‌باشند و حق برخورداری از کلیه حقوق و آزادی‌های مندرج در این اعلامیه را بدون هیچگونه تمایز، به ویژه در رابطه با نژاد، رنگ، یا مبداء ملیت، دارند.

با توجه به اینکه، طبق «کنوانسیون بین‌المللی امحاء هرگونه تبعیض نژادی» کشورهای عضو آن کنوانسیون به ویژه هرگونه جدایی نژادی و آپارتاید را محکوم نموده و متعهد به جلوگیری، ممانعت و ریشه‌کن کردن هرگونه فعالیتی از این قبیل در همه زمینه‌ها گردیده‌اند. با توجه به اینکه مجمع عمومی سازمان ملل قطعنامه‌های متعددی در رابطه با محکوم کردن عمل آپارتاید در ورزش صادر نموده و مراتب حمایت بی‌قید و شرط خود را از اصل المپیک که هیچگونه تبعیضی را در زمینه نژاد، مذهب یا وابستگی‌های سیاسی مجاز ندانسته و صرفاً شایستگی و لیاقت را برای شرکت در فعالیت‌های ورزشی معیار قرار می‌دهد، با قاطعیت بیان نموده است.

با در نظر گرفتن آنکه، «اعلامیه جهانی علیه آپارتاید در ورزش» که در تاریخ ۱۴ دسامبر ۱۹۷۷، توسط مجمع عمومی به تصویب رسید، به طور جدی امحاء فوری آپارتاید در ورزش را مورد تأیید قرار داده است.

با یادآوری مقررات «کنوانسیون بین‌المللی منع و مجازات جنایت آپارتاید» و به ویژه با اذعان به اینکه شرکت در مبادلات ورزشی با تیم‌هایی که بر مبنای آپارتاید انتخاب شده‌اند، مستقیماً موجب تقویت و تشویق ارتکاب جنایت آپارتاید، به نحوی که در کنوانسیون مزبور تصریح شده است می‌گردد.

با عزم به انجام هر گونه اقدام ضروری در جهت ریشه‌کن نمودن رویه آپارتاید در ورزش، و افزایش تماس‌های بین‌المللی ورزشی براساس اصل المپیک.

با اذعان به اینکه برقراری تماس‌های ورزشی با هر کشوری که آپارتاید را در ورزش به کار می‌برد، به منزله نادیده گرفتن و تحکیم آپارتاید ضمن تخطی از اصل المپیک می‌باشد و بدین جهت موجبات نگرانی به حق کشورهای دیگر را فراهم می‌آورد.

با تمایل به اجرای اصول مذکور در «اعلامیه جهانی علیه آپارتاید در ورزش» و تضمین اتخاذ سریع اقدامات عملی بدین منظور.

مجاب به اینکه تصویب یک «کنوانسیون بین‌المللی علیه آپارتاید در ورزش» منجر به اعمال اقدامات مؤثرتری در سطوح بین‌المللی و ملی به منظور امحاء آپارتاید در ورزش خواهد شد، نسبت به موارد زیر موافقت نمودند:

ماده ۱: از لحاظ کنوانسیون حاضر:

الف. اصطلاح «آپارتاید» اطلاق می‌شود به یک سیستم سازمان یافته جدایی و تبعیض نژادی، به منظور ایجاد و حفظ تسلط یک گروه نژادی از اشخاص بر گروه نژادی دیگر از اشخاص و ظلم مداوم در حق آنان، به گونه‌ای که در آفریقای جنوبی اعمال می‌شود، و «آپارتاید در ورزش» یعنی به کارگیری سیاست‌ها و رویه‌های مربوط به چنین سیستمی در فعالیت‌های ورزشی، خواه بر مبنای حرفه‌ای یا به صورت آماتوری ترتیب یافته باشد.

ب. اصطلاح «تسهیلات ورزشی ملی» یعنی بهره‌برداری از هر گونه تسهیلات ورزشی در چهارچوب یک برنامه ورزشی تحت نظر یک دولت ملی اداره می‌گردد.

ج. اصطلاح «اصل المپیک» یعنی اصلی که به موجب آن هیچگونه تبعیضی به سبب نژاد، مذهب یا وابستگی‌های سیاسی مجاز نمی‌باشد.

د. اصطلاح «قراردادهای ورزشی» اطلاق می‌شود به هر قراردادی که به منظور سازمان دادن، پیشبرد و اجرای هرگونه فعالیت ورزشی یا حقوق مربوط به آن از جمله ارائه خدمات منعقد می‌گردد.

ه. اصطلاح «ارگان‌های ورزشی» یعنی هر تشکیلاتی که به منظور سازمان دادن فعالیت‌های ورزشی در سطح ملی ایجاد شده است، منجمله کمیته‌های ملی المپیک، فدراسیون‌های ملی ورزش یا کمیته‌های ملی مدیریت ورزشی.

و. اصطلاح «تیم» اطلاق می‌شود به گروهی از ورزشکاران که با هدف شرکت در فعالیت‌های ورزشی برای انجام مسابقه با گروه‌های سازمان یافته دیگر از همین قبیل تشکیل شده باشد.

ز. اصطلاح «ورزشکاران» یعنی مردان و زنانی که در فعالیت‌های ورزشی به صورت انفرادی یا تیمی شرکت می‌جویند و نیز مدیران، مربیان، تمرین‌دهندگان و سایر مقاماتی که اقداماتشان برای عملکرد یک تیم ضروری است.

ماده ۲:

کشورهای عضو، شدیداً آپارتاید را محکوم می‌نمایند و متعهد می‌شوند که فوراً به طرق مناسب، سیاست امحاء رویه آپارتاید را از ورزش در تمام اشکال آن دنبال نمایند.

ماده ۳:

کشورهای عضو اجازه نخواهند داد که تماس‌های ورزشی با کشوری که آپارتاید را اعمال می‌کند برقرار گردد و اقدامات مناسب را برای حصول اطمینان از اینکه چنین تماس‌هایی توسط ارگان‌های ورزشی، تیم‌ها و ورزشکاران انفرادی این کشورها به عمل نیاید، به کار خواهند برد.

ماده ۴:

کشورهای عضو کلیه اقدامات ممکن را برای جلوگیری از برقراری تماس‌های ورزشی با کشوری که آپارتاید را اعمال می‌کند به کار بسته و مراقبت خواهند نمود که وسایل مؤثر تحقق چنین اقداماتی موجود باشد.

ماده ۵:

کشورهای عضو از دادن هر گونه کمک مالی یا کمک‌های دیگر که ارگانهای ورزشی، تیم‌ها یا افراد ورزشکار را به شرکت در فعالیت‌های ورزشی در کشوری که در آن آپارتاید اعمال می‌شود، یا با تیم‌ها یا افراد ورزشکار که بر مبنای آپارتاید انتخاب شده‌اند قادر سازد، خودداری خواهند نمود.

ماده ۶:

هر کشور عضو اقدامات مقتضی را علیه ارگان‌های ورزشی، تیم‌ها و افراد ورزشکاری که در فعالیت‌های ورزشی کشوری که آپارتاید را اعمال می‌کند، یا با تیم‌هایی که نماینده کشورهای هستند که در آنها آپارتاید اعمال می‌شود، شرکت می‌جویند، به کار خواهد بست که به ویژه شامل اقدامات زیر خواهد بود:

الف. مخالفت با دادن کمک مالی یا کمک‌های دیگر به هر منظور به چنین ارگان‌های ورزشی، تیم‌ها یا افراد ورزشکار.

ب. محدود کردن امکان استفاده این ارگان‌های ورزشی، تیم‌ها یا افراد ورزشکار از تسهیلات ورزشی ملی.

ج. عدم تنفیذ کلیه قراردادهای ورزشی مربوط به فعالیت‌های ورزشی در کشوری که آپارتاید را اعمال می‌کند یا با تیم‌ها یا افراد ورزشکاری که بر مبنای آپارتاید انتخاب شده‌اند.

د. امتناع از اعطاء و همچنین پس گرفتن نشان‌ها و جوایز ملی ورزشی متعلق به اینگونه تیم‌ها یا افراد ورزشکار.

ه. عدم برگزاری مراسم رسمی به افتخار اینگونه تیم‌ها یا افراد ورزشکار.

ماده ۷:

کشورهای عضو از دادن روادید و یا اجازه ورود به نمایندگان ارگان‌های ورزشی، تیم‌ها و افراد ورزشکار کشوری که آپارتاید را اعمال می‌کند، خودداری خواهند کرد.

ماده ۸:

کشورهای عضو کلیه اقدامات مقتضی را جهت تضمین اخراج کشوری که آپارتاید را اعمال می‌کند، از ارگان‌های ورزشی بین‌المللی و منطقه‌ای به کار خواهند برد.

ماده ۹:

کشورهای عضو کلیه اقدامات مناسب را جهت جلوگیری از تحمیل مجازات‌های مالی یا غیره توسط ارگان‌های ورزشی بین‌المللی بر ارگان‌های وابسته‌ای که طبق قطعنامه‌های سازمان ملل یا مفاد کنوانسیون حاضر، یا روح اصل المپیک از شرکت در بازی‌های ورزشی با کشوری که اعمال‌کننده آپارتاید است خودداری می‌کنند، به کار خواهند بست.

ماده ۱۰:

۱. کشورهای عضو نهایت هم خود را در راه تحقق رعایت جهانی اصل المپیک مبنی بر عدم تبعیض و مفاد کنوانسیون حاضر، به کار خواهند برد.
۲. بدین منظور، کشورهای عضو از ورود ورزشکارانی که به صورت اعضای تیم یا به طور انفرادی در مسابقات ورزشی آفریقای جنوبی شرکت می‌کنند، یا قبلاً شرکت جست‌ه‌اند و همچنین از ورود نمایندگان ارگان‌های ورزشی، اعضای تیم‌ها و افراد ورزشکاری که راساً از ارگان‌های ورزشی، تیم‌ها و ورزشکارانی دعوت به عمل می‌آورند که رسماً به عنوان نماینده کشوری که اعمال‌کننده آپارتاید است عمل می‌نمایند و تحت پرچم آن کشور در مسابقات شرکت می‌کنند به کشور خود ممانعت به عمل خواهند آورد. کشورهای عضو همچنین می‌توانند از ورود نمایندگان ارگان‌های ورزشی، ورزشکاران به صورت اعضای تیم یا به طور انفرادی که با ارگان‌های ورزشی، تیم‌ها و ورزشکارانی که به نمایندگی یک کشور اعمال‌کننده آپارتاید و زیر پرچم آن کشور در بازی‌ها شرکت می‌کنند، تماس‌های ورزشی خود را حفظ نموده‌اند، جلوگیری به عمل آورند. ممنوعیت ورود، نباید ناقض مقررات فدراسیون‌های ورزشی مربوطه که از امحاء آپارتاید در ورزش جانبداری می‌کنند باشد و تنها در مورد شرکت در فعالیت‌های ورزشی اعمال خواهد گردید.
۳. کشورهای عضو به نمایندگان ملی خود در فدراسیون‌های بین‌المللی ورزشی توصیه خواهند کرد که کلیه اقدامات عملی و ممکن را برای جلوگیری از شرکت ارگان‌های ورزشی، تیم‌ها و ورزشکاران موضوع بند ۲ فوق، در مسابقات ورزشی بین‌المللی معمول دارند و از طریق نمایندگان خود در سازمان‌های بین‌المللی ورزشی، تمام اقدامات ممکن را به عمل خواهند آورد تا:

الف. اخراج آفریقای جنوبی از کلیه فدراسیون‌هایی که هنوز در آنها عضویت دارد به طور حتم عملی گردد و همچنین از برقراری مجدد عضویت این کشور در هر یک از فدراسیون‌هایی که از آنها اخراج شده ممانعت به عمل آید.

ب. در مواردی که فدراسیون‌های ملی مبادلات ورزشی با یک کشور اعمال‌کننده آپارتاید را بدیده اعضاء می‌نگرند، این فدراسیون‌ها را مورد تحکیم قرار داده و در صورت لزوم آنها را از سازمان بین‌المللی ورزشی مربوطه اخراج و نمایندگانشان را از شرکت در مسابقات بین‌المللی ورزشی محروم سازند.

۴. در موارد نقض آشکار مفاد کنوانسیون حاضر، کشورهای عضو هرگونه اقدامی را که مناسب بدانند، از جمله در موارد لزوم اقدام برای اخراج ارگان‌های مسئول مدیریت ورزش ملی، فدراسیون‌های ملی ورزشی یا ورزشکاران کشورهای مربوطه، از مسابقات بین‌المللی ورزشی، معمول خواهند نمود.

۵. مفاد ماده حاضر که به طور خاص مربوط به آفریقای جنوبی است، در صورت الغاء نظام آپارتاید در آن کشور، دیگر اعمال نخواهند شد.

ماده ۱۱:

۱. کمیسیونی علیه «آپارتاید در ورزش» (که از این پس به نام «کمیسیون» خوانده می‌شود) مرکب از ۱۵ عضو از افراد پای‌بند به اصول اخلاقی و متعهد به مبارزه علیه آپارتاید، دایر خواهد گردید. این عده با بذل توجه خاص به اینکه در اداره امور ورزشی مجرب باشند، توسط کشورهای عضو از میان اتباع خود این کشورها با در نظر گرفتن عادلانه‌ترین نحوه توزیع جغرافیایی و نمایندگانی سیستم‌های حقوقی اصلی، انتخاب خواهند شد.

۲. اعضاء کمیسیون از میان فهرست اشخاصی که توسط کشورهای عضو نامزد شده‌اند، با رأی مخفی انتخاب می‌شوند. هر کشور عضو می‌تواند یک نفر را از میان اتباع خود نامزد کند.

۳. انتخاب مقدماتی شش ماه پس از تاریخ لازم‌الاجراء شدن کنوانسیون حاضر برگزار خواهد شد. حداقل سه ماه قبل از تاریخ هر انتخابات، دبیرکل سازمان ملل متحد طی نامه‌ای به عنوان کشورهای عضو از آنان دعوت می‌کند که کاندیدای خود را ظرف مدت ۲ ماه معرفی نمایند.

دبیرکل فهرستی از اسامی این کاندیداها را به ترتیب حروف الفبا و با قید اسامی کشورهای عضوی که آنان را نامزد کرده‌اند، تهیه نموده و آن را به کشورهای عضو تسلیم می‌دارد.

۴. انتخابات اعضاء کمیسیون در اجلاس کشورهای عضو که توسط دبیرکل در مقر سازمان ملل ترتیب می‌یابد، صورت خواهد گرفت. در این اجلاس که دو سوم کشورهای عضو حد نصاب را تشکیل می‌دهند، افرادی که برای عضویت کمیسیون انتخاب می‌شوند، کاندیداهایی خواهند بود که بیشترین آراء و اکثریت مطلق آراء نمایندگان حاضر و رأی‌دهنده کشورهای عضو را به خود اختصاص دهند.

۵. اعضاء کمیسیون برای یک دوره چهارساله انتخاب می‌شوند. در هر حال دوره خدمت ۹ تن از اعضاء که در اولین انتخابات، انتخاب شده‌اند در پایان دو سال خاتمه می‌یابد. بلافاصله پس از اولین انتخابات، اسامی این ۹ نفر، توسط رئیس کمیسیون از طریق قرعه تعیین می‌شود.

۶. به منظور جایگزینی پست‌هایی که به طور اتفاقی بلا تصدی می‌شوند، کشور عضوی که تبعه آن دیگر به عنوان کمیسیون انجام وظیفه نمی‌کند، فرد دیگری از اتباع خود را منوط به موافقت کمیسیون تعیین خواهد نمود.

۷. کشورهای عضو در مورد تأمین هزینه‌های اعضاء کمیسیون مادامی که وظایف مربوط به کمیسیون را انجام می‌دهند مسؤول خواهند بود.

ماده ۱۲:

۱. کشورهای عضو متعهد می‌شوند که گزارشی را پیرامون اقدامات قانونی، قضایی، اداری یا غیره که برای اجرای مفاد کنوانسیون حاضر اتخاذ نموده‌اند، ظرف یک سال از لازم‌الاجراء شدن و پس از آن دو سال یکبار، جهت بررسی کمیسیون به دبیرکل سازمان ملل متحد تسلیم نمایند. کمیسیون می‌تواند اطلاعات بیشتری را از کشورهای عضو درخواست نماید.

۲. کمیسیون سالانه گزارشی را در خصوص فعالیت‌های خود از طریق دبیرکل برای مجمع عمومی سازمان ملل ارسال خواهد داشت و می‌تواند براساس بررسی گزارش‌ها و اطلاعات واصله از کشورهای عضو، پیشنهادات و توصیه‌های کلی ارائه

دهد. این پیشنهادات و توصیه‌ها همراه با نظریات احتمالی کشورهای عضو ذینفع به مجمع عمومی گزارش خواهد شد.

۳. کمیسیون بخصوص اجرای مفاد ماده ۱۰ کنوانسیون حاضر را مورد بررسی قرار خواهد داد و در مورد اقداماتی که باید انجام شود توصیه‌هایی به عمل خواهد آورد.

۴. اجلاس با شرکت کشورهای عضو جهت بررسی اقدامات بیشتر در رابطه با اجرای مفاد ماده ۱۰ کنوانسیون حاضر توسط دبیرکل بنا به درخواست اکثریت این کشورها برپا خواهد شد. در موارد نقض آشکار مفاد کنوانسیون حاضر کمیسیون اجلاسی با شرکت کشورهای عضو توسط دبیرکل تشکیل خواهد گردید.

ماده ۱۳:

۱. هر یک از کشورهای عضو می‌توانند در هر زمان اعلام نمایند که کمیسیون را برای دریافت و بررسی شکایاتی که در مورد نقض مفاد کنوانسیون حاضر از طرف کشورهای عضوی که آنها نیز چنین اعلامیه‌ای را تسلیم نموده‌اند، تسلیم می‌گردد واجد صلاحیت می‌دانند.

کمیسیون می‌تواند نسبت به انجام اقدامات مقتضی در رابطه با موارد نقض اتخاذ تصمیم نماید.

۲. کشورهای عضوی که طبق بند ۱ ماده حاضر علیه آنها شکایاتی صورت گرفته، محق خواهند بود که توسط نماینده خود در جریان کار کمیسیون شرکت داشته باشند.

ماده ۱۴:

۱. کمیسیون حداقل سالی یکبار جلسه خواهد داشت.

۲. کمیسیون آیین‌نامه داخلی خود را تصویب خواهد کرد.

۳. اعضاء دبیرخانه کمیسیون توسط دبیرکل سازمان ملل تأمین خواهند شد.

۴. جلسات کمیسیون به طور معمول در مقر سازمان ملل برگزار خواهد گردید.

۵. دبیرکل سازمان ملل اولین اجلاس کمیسیون را تشکیل خواهد داد.

ماده ۱۵:

دبیرکل سازمان ملل مرجع نگهدارنده کنوانسیون حاضر خواهد بود.

ماده ۱۶:

۱. کنوانسیون حاضر تا زمان لازم الاجراء شدن، در مقر سازمان ملل برای امضاء کلیه کشورها، مفتوح خواهد بود.
۲. کنوانسیون حاضر موقوف به تصویب، پذیرش یا قبول از طرف کشورهای عضوی که آن را امضاء کرده‌اند، خواهد بود.

ماده ۱۷:

کنوانسیون حاضر برای الحاق کلیه کشورهای مفتوح خواهد بود.

ماده ۱۸:

۱. کنوانسیون حاضر در سیزدهمین روز پس از تاریخ تودیع بیست و هفتمین سند تصویب، پذیرش، قبول یا الحاق، نزد دبیرکل سازمان ملل، لازم الاجراء خواهد گردید.
۲. برای هر کشوری که پس از لازم الاجراء شدن کنوانسیون حاضر، آن را مورد تصویب، پذیرش یا قبول قرار داده یا بدان ملحق شود، کنوانسیون در روز سی‌ام پس از تاریخ تودیع سند مربوطه لازم الاجراء خواهد گردید.

ماده ۱۹:

هر گونه اختلاف ناشی از تفسیر، اعمال یا اجرای کنوانسیون حاضر بین کشورهای عضو که از طریق گفتگو حل و فصل نگردد، بنابه درخواست و با موافقت دو جانبه کشورهای عضو طرف دعوا، به دیوان بین‌المللی دادگستری ارجاع خواهد شد، مگر آنکه کشورهای عضو طرف اختلاف به نحو دیگری توافق کرده باشند.

ماده ۲۰:

۱. هر یک از کشورهای عضو می‌توانند اصلاحیه یا تجدیدنظری را در مورد کنوانسیون حاضر پیشنهاد و آن را نزد مرجع نگهدارنده تودیع نمایند. پس از آن دبیرکل سازمان ملل اصلاحیه یا تجدیدنظر پیشنهادی را برای کشورهای عضو ارسال و درخواست می‌نماید که آنها نظر خود را در مورد آنکه آیا با تشکیل کنفرانسی از کشورهای عضو جهت بررسی و رأی‌گیری در مورد پیشنهاد مذکور موافق هستند یا خیر، به وی اعلام نمایند. در صورتی که حداقل یک‌سوم کشورهای عضو با تشکیل چنین کنفرانسی

موافقت نمایند، دبیرکل، کنفرانس مزبور را تحت نظارت سازمان ملل تشکیل خواهد داد. هر اصلاحیه یا تجدیدنظری که توسط اکثریت کشورهای عضو حاضر و رأی‌دهنده در کنفرانس مورد قبول واقع گردد، جهت تصویب به مجمع عمومی سازمان ملل تسلیم خواهد شد.

۲. اصلاحیه‌ها یا تجدیدنظرها پس از آنکه توسط مجمع عمومی به تصویب رسید و دوسوم اکثریت کشورهای عضو مطابق با روش‌های قانون اساسی خود، آن را قبول کردند، لازم‌الاجراء خواهد گردید.

۳. وقتی اصلاحیه‌ها یا تجدیدنظرها لازم‌الاجراء شد، کشورهای عضوی که آنها را پذیرفته‌اند، ملزم به اجرای آنها خواهند بود و حال آنکه در مورد کشورهای عضو دیگر کماکان مفاد کنوانسیون حاضر و هر اصلاحیه یا تجدیدنظر قبلی که پذیرفته‌اند لازم‌الاجراء خواهد بود.

ماده ۲۱:

هر کشور عضو می‌تواند با ارسال اطلاعیه کتبی به عنوان مرجع نگهدارنده از کنوانسیون حاضر کناره‌گیری کند. این کناره‌گیری یک سال پس از تاریخ دریافت اطلاعیه، توسط مرجع نگهدارنده، عملی خواهد شد.

ماده ۲۲:

کنوانسیون حاضر به زبان‌های عربی، چینی، انگلیسی، فرانسه، روسی و اسپانیایی که کلیه این متون دارای اعتبار یکسان می‌باشند، منعقد شده است.

بخش هجدهم

اعلامیه جهانی رفع تبعیض از زن

مقدمه

مجمع عمومی ضمن توجه به اینکه مردم وابسته به سازمان ملل متحد مراتب اعتقاد خود را در منشور سازمان ملل متحد در مورد حقوق اساسی بشر در زمینه شأن و مقام و ارزش افراد بشر و حقوق مساوی برای مردان و زنان ابراز داشته‌اند.

با در نظر گرفتن اینکه اعلامیه جهانی حقوق بشر اصل عدم تبعیض را تأیید نموده و اعلام داشته است که کلیه افراد بشر آزاد به دنیا آمده‌اند و دارای شأن و مقام و حقوق یکسان می‌باشند و به کلیه حقوق و آزادی‌های مذکور در این اعلامیه بدون هیچگونه تمایز و تبعیض و من جمله هر گونه تبعیض نسبت به جنسیت ذیحق می‌باشند و با در نظر گرفتن مفاد قطعنامه‌ها، اعلامیه‌ها، کنوانسیون‌ها و پیشنهادهای سازمان ملل متحد و سازمان‌های تخصصی وابسته که درباره احراز حقوق مساوی برای مردان و زنان طرح شده است.

ملاحظه می‌شود که علی‌رغم منشور ملل متحد و اعلامیه جهانی حقوق بشر و سایر مصوبات سازمان ملل متحد و سازمان‌های وابسته و همچنین علیرغم پیشرفت‌های حاصله در زمینه تساوی حقوق معهدا هنوز تبعیضات قابل توجهی علیه زنان همچنان وجود دارد.

با در نظر گرفتن این امر که تبعیض علیه زن با شأن و مقام افراد بشر و همچنین با رفاه خانواده و جامعه ناسازگار بوده و از شرکت آنان به طور مساوی با مردان در حیات

سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی کشورهای خود جلوگیری می‌نماید و مانع بزرگی برای شکفته شدن کمال استعداد های نهانی زنان در زمینه خدمت به کشورهای خود و همچنین به بشریت به شمار می‌رود.

با قبول این امر که توسعه و پیشرفت کامل یک کشور و همچنین رفاه گیتی و صلح جهانی بستگی به شرکت کامل زنان و مردان در کلیه شئون دارد و ضمن توجه به این امر که تأمین شناسایی جهانی اصل تساوی زن و مرد در قانون و عرف لازم و ضروری است بدین جهت اعلامیه زیرین را به نحو رسمی اعلام می‌دارد:

ماده اول:

تبعیضاتی که متکی به جنسیت باشد و بالنتیجه مانع برقراری حقوق متساوی برای زنان و مردان گردد و یا این تساوی را محدود نماید امری است غیر عادلانه و تجاوزی است که به حریم شأن و مقام انسانیت وارد می‌شود.

ماده دوم:

کلیه تدابیر و اقدامات لازم بایستی برای امحای عرف و عادات و مقررات و اعمالی که نسبت به زنان جنبه تبعیض دارد و همچنین در زمینه برقراری حمایت قانونی به حد کافی به منظور اعطای حقوق متساوی به مردان و زنان بالاخص در موارد زیرین صورت گیرد:

الف. اصل تساوی حقوق بایستی در قانون اساسی و یا قوانین معادل هر یک از ممالک پیش‌بینی شود.

ب. کلیه مصوبات سازمان ملل متحد و سازمان‌های وابسته در زمینه رفع تبعیض علیه زنان بایستی تجدید و به محض اینکه عملی تشخیص داده شود به طور کامل به مرحله اجرا درآید.

ماده سوم:

کلیه اقدامات و تدابیر لازم جهت پرورش افکار همگانی و سوق دادن آمال ملی در طریق ریشه کن کردن تبعیضات امحاء عرف و عادات و کلیه رسومی که موجب تحقیر زن می‌شود بایستی اتخاذ گردد.

ماده چهارم:

کلیه اقدامات لازم جهت تأمین شرایط مساوی برای زنان بدون هیچگونه تبعیضی ضمن توجه به موارد زیرین بایستی صورت گیرد:

الف. حق دادن رای در کلیه انتخابات و واجد شرایط کردن زنان برای انتخاب شدن در کلیه انتخابات عمومی کشورهای مربوط.

ب. حق شرکت در کلیه رفراندوم‌های عمومی.

ج. حق تصدی مقامات دولتی و حق اجرای وظایف ناشیه از احراز مشاغل. اینگونه حقوق بایستی با وضع قوانین و مقررات لازم تضمین گردد.

ماده پنجم:

زنان در مورد کسب و یا تغییر و یا ابقاء تابعیت خود بایستی دارای حقوقی معادل مردان باشند. ازدواج زن با یک مرد خارجی نبایستی به خودی خود بر ملیت زن به وسیله سلب تابعیت از وی و یا تحمیل تابعیت شوهر اثر بگذارد.

ماده ششم:

الف. کلیه تدابیر لازم بالاخص اقدامات قانونی بایستی صورت گیرد تا برای زنان اعم از مجرد یا متأهل حقوق متساوی با مردان در زمینه‌های قوانین مدنی و بالاخص در موارد زیر تأمین شود:

۱. حق تملک، اداره کردن، بهره‌برداری و فروش و وراثت اموال و من جمله اموالی که در طول مدت ازدواج به دست آمده باشد.

۲. حق تساوی برای احراز مقام‌های قضایی و انجام امر ناشیه از آن.

۳. حق آزادی رفت و آمد و نقل و انتقال.

ب. کلیه اقدامات لازم جهت تأمین اصل تساوی مقام شوهر و زن بالاخص در موارد زیر بایستی صورت گیرد:

۱. زنان بایستی به طور آزاد حق انتخاب شوهر خود را داشته باشند و با آزادی و توافق کامل مبادرت به ازدواج نمایند.

۲. زنان در زمینه انعقاد ازدواج و همچنین فسخ آن بایستی با مردان دارای حقوق مساوی باشند.

۳. والدین در مسائل مربوط به فرزندان خویش بایستی دارای حقوق و وظایف یکسان و مساوی باشند، و در کلیه موارد منافع فرزندان بایستی هدف غایی باشد.

ج. ازدواج کودکان و نامزدی دختران جوان قبل از رسیدن به سن بلوغ بایستی ممنوع گردد و اقدامات مؤثری من جمله اقدامات قانونی برای مشخص نمودن حداقل سن ازدواج صورت گیرد و ضمناً ازدواج‌ها باید به طور الزامی و اجباری در یک دفتر اسناد رسمی به ثبت برسد.

ماده هفتم:

کلیه مواد مربوط به قوانین جزا که تبعیضاتی علیه زنان روا می‌دارد بایستی لغو گردد.

ماده هشتم:

کلیه اقدامات لازم من جمله اقدامات قانونی برای مبارزه با هر گونه معامله در مورد زنان و بهره‌برداری از فحشاء زنان بایستی صورت گیرد.

ماده نهم:

کلیه اقدامات لازم برای تأمین و تضمین حقوقی مساوی با حقوق مردان برای دختران و زنان اعم از مجرد و متأهل در فراگرفتن تحصیلات در همه سطوح‌ها و بالاخص در موارد زیرین بایستی اتخاذ گردد:

الف. شرایط مساوی دسترسی به انجام تحصیلات در مؤسسات علمی و فرهنگی از هر نوع من جمله دانشگاه‌ها و مدارس حرفه‌ای و فنی.

ب. انتخاب دوره‌های آموزشی نظیر دوره‌های مربوط به مردان با امتحانات و کادر تعلیماتی و لوازم تجهیزات فنی مشابه اعم از اینکه مؤسسات فرهنگی مزبور مؤسسات مختلط باشد و یا موسساتی فقط برای زنان.

ج. امکانات نظیر مردان به منظور استفاده از بورس‌های تحصیلی و سایر بررسی‌های مطالعاتی.

د. فرصت مساوی در زمینه دسترسی به برنامه‌های مربوط به ادامه تحصیلات من جمله برنامه‌های باسواد کردن بزرگسالان.

ه. دسترسی به اطلاعات علمی به منظور تأمین بهداشت و رفاه خانواده‌ها.

ماده دهم:

الف. کلیه اقدامات لازم به منظور تأمین حقوقی نظیر حقوق مردان جهت زنان اصم از مجرد و متأهل در زمینه حیات اقتصادی و اجتماعی بالاخص در موارد زیرین بایستی اتخاذ گردد:

۱. تأمین حقوق زنان بدون هیچگونه تبعیض به علت وضع ازدواج و یا علل دیگر، فراگرفتن تعلیمات حرفه‌ای، کار کردن با حق انتخاب آزاد حرفه و شغل و بالاخره حق پیشرفت در زمینه حرفه و شغل.

۲. حق استفاده از دستمزد مساوی با دستمزد مردان و رفتار مساوی در زمینه کاری که دارای ارزش مساوی است.

۳. حق استفاده از مرخصی با حقوق و حق استفاده از مزایای بازنشستگی و مزایای مربوط به دوره بیکاری، بیماری و پیری و سایر موارد ناشیه از عدم توانایی در انجام کار.

۴. حق دریافت فوق‌العاده تاهل معادل آنچه مردان دریافت می‌دارند.

ب. به منظور جلوگیری از اعمال تبعیض نسبت به زنان در دوران بارداری و وضع حمل و به منظور تأمین حق مسلم آنان برای انجام کار بایستی اقداماتی صورت گیرد تا در نتیجه آن مرخصی قانونی با حقوق در دوران قبل و بعد از زایمان تأمین شود و بازگشت به کار پس از دوران مرخصی تضمین گردد و خدمات اجتماعی من جمله تسهیلات لازم برای نگاهداری و مراقبت کودک فراهم گردد.

ماده یازدهم:

تحقق اصل تساوی حقوق زن و مرد اجرای کامل آن را در کلیه کشورها با توجه به اصول منشور سازمان ملل متحد و اعلامیه جهانی حقوق بشر ایجاب می‌نماید. بدین منظور به کلیه دولت‌ها، سازمان‌های غیردولتی و افراد تأکید می‌شود با تمام نیرو و امکاناتی که در دسترس دارند در تحقق بخشیدن به اصول مندرج در این اعلامیه کوشا باشند.

بخش نوزدهم

اعلامیه تهران

کنفرانس بین‌المللی حقوق بشر که از ۲۲ آوریل تا ۱۳ ماه مه ۱۹۶۸ به منظور بررسی پیشرفت حاصله در طی بیست سالی که از زمان قبول اعلامیه جهانی حقوق بشر می‌گذرد و نیز به منظور تنظیم برنامه‌ای برای آینده در تهران تشکیل گردید. با ملاحظه مشکلات مربوط به فعالیت‌های ملل متحد در راه ترویج و تشویق احترام به حقوق و آزادی‌های اساسی بشر، با در نظر داشتن قطعنامه‌های مصوب کنفرانس، با توجه به اینکه سال بین‌المللی حقوق بشر هنگامی برگزار می‌شود که جهان در جریان یک دگرگونی بی‌سابقه است، با در نظر گرفتن امکانات جدیدی که به واسطه پیشرفت سریع دانش و تکنولوژی به دست آمده است، با اعتقاد به اینکه در عصری که تعارض و تجاوز در بسیاری از نقاط جهان حکمفرما است واقعیت اتکای افراد بشر به یکدیگر و نیاز به همبستگی بشر از هر زمان دیگری بارزتر است. با تصدیق به اینکه صلح آرمان همگانی بشریت است و صلح و عدالت برای تحقق کامل حقوق و آزادی‌های اساسی بشر ضروری است.

رسماً اعلام می‌دارد که:

۱. واجب است اعضای جامعه بین‌المللی تعهدات رسمی خود را به ترویج و تشویق

احترام به حقوق و آزادی‌های اساسی بشر برای همه و بدون هیچگونه تبعیضی از حیث نژاد و رنگ و جنس و زبان و مذهب و عقاید سیاسی و سایر عقاید انجام دهند.

۲. اعلامیه جهانی حقوق بشر تفاهم مشترک همه ملل جهان را درباره حقوق لاینفک و تخلف‌ناپذیر همه اعضای خانواده بشری بیان داشته است و برای اعضای جامعه بین‌المللی ایجاد تعهد می‌کند.

۳. میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی، میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی و سیاسی و فرهنگی، اعلامیه اعطای استقلال به مردم و کشورهای مستعمره، مقاله‌نامه بین‌المللی راجع به از میان بردن وجوه تبعیضات نژادی و همچنین مقاله‌نامه‌ها و اعلامیه‌های دیگری که در زمینه حقوق بشر تحت توجهات و عنایات ملل متحد و مؤسسات تخصصی و سازمان‌های منقطه‌ای بین‌الدول مورد قبول واقع شده موازین و تعهدات تازه‌ای را به وجود آورده است که کشورها باید از آنها تبعیت کنند.

۴. از زمانی که اعلامیه جهانی حقوق بشر به تصویب رسیده است ملل متحد در راه تعیین موازین برخورداری و حمایت از حقوق و آزادی‌های اساسی بشر به پیشرفت بسیار نائل آمده است.

۵. نخستین هدف ملل متحد در زمینه حقوق بشر آن است که هر فرد به حداکثر آزادی و حیثیت نائل آید. برای تحقق این منظور قوانین کشورها باید بدون توجه به نژاد، زبان، مذهب یا عقیده سیاسی افراد به هر یک از آنان آزادی بیان و اطلاعات و وجدانیات و مذهب و همچنین حق شرکت در حیات سیاسی و اقتصادی و اجتماعی میهن خود اعطا نماید.

۶. کشورها باید به طور مؤثر تصمیم خود را برای اجرای اصولی که منشور ملل متحد و دیگر اسناد بین‌المللی مربوط به حقوق و آزادی‌های اساسی بشر مقدس می‌دارد تأیید کنند.

۷. انکار شرم‌آور حقوق بشر طبق روش نفرت‌انگیز آپارتاید مایه شدیدترین نگرانی جامعه بین‌المللی است. این روش آپارتاید که به عنوان جنایت علیه بشریت محکوم شده است همچنان صلح و امنیت بین‌المللی را به طور جدی مختل می‌دارد. از اینرو بر جامعه بین‌المللی واجب است که از هر وسیله ممکن برای از میان بردن این بلیه استفاده کنند. مبارزه بر علیه آپارتاید مشروع شناخته شده است.

۸. ملت‌های جهان را باید از مضار تبعیضات نژادی کاملاً آگاه کرد و ملت‌ها باید برای مبارزه با این تبعیضات متحد شوند. اجرای این اصل عدم تبعیض که در منشور ملل متحد و اعلامیه جهانی حقوق بشر و دیگر اسناد بین‌المللی در زمینه حقوق بشر قید شده واجب‌ترین وظیفه بشریت در حد بین‌المللی و ملی است. کلیه ایدئولوژی‌هایی که بر پایه برتری نژادی و تعصب استوار است باید محکوم و در مقابل آنها مقاومت شود.
۹. پس از هشت سال که از تصویب اعلامیه مجمع عمومی ملل متحد درباره اعطای استقلال به کشورها و ملت‌های مستعمره می‌گذرد هنوز مسائل مربوط به مرام استعماری ذهن جامعه بین‌المللی را به خود مشغول داشته است. کشورهای عضو باید به منظور اتخاذ تدابیر مؤثر در جهت تأمین اجرای کامل اعلامیه مزبور عاجلاً با دستگاه‌های مربوط به سازمان ملل متحد همکاری کنند.
۱۰. انکار کلی حقوق بشر که ناشی از تجاوز یا تصادم مسلحانه و عواقب مصیبت‌بار آن است و منجر به بدبختی بسیار برای بشر می‌گردد واکنش‌هایی را موجب می‌شود که ممکن است جهان را به ورطه مخاصمات روزافزون سوق دهد. این وظیفه جامعه بین‌المللی است که برای ریشه کن کردن چنین بلایایی همکاری کند.
۱۱. انکار شرم‌آور حقوق بشر که از تبعیض براساس نژاد، مذهب، اعتقاد یا بیان عقیده ناشی می‌شود وجدان بشر را رنج می‌دهد و مبانی آزادی و عدالت و صلح را در جهان متزلزل می‌سازد.
۱۲. فاصله روزافزون کشورهایایی که از لحاظ اقتصادی رشد یافته و کشورهایایی که در حال رشد می‌باشند مانع از آن است که حقوق بشر در جامعه بین‌المللی تحقق یابد و شکست «دهه توسعه» در رسیدن به هدف‌های معتدلش بیشتر ایجاب می‌کند که هر ملتی برحسب توانایی‌های خود حداکثر مساعی خویش را برای از بین بردن این فاصله مبذول دارد.
۱۳. از آنجایی که حقوق و آزادی‌های اساسی بشر بخش‌ناپذیر است تحقق کامل حقوق مدنی و سیاسی بدون برخورداری از حقوق اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی غیرممکن می‌باشد. حصول پیشرفت پابرجا در ایفای حقوق بشر تابع سیاست‌های صحیح ملی و بین‌المللی در زمینه اقتصادی و اجتماعی است.

۱۴. وجود بیش از هفتصد میلیون نفر بیسواد در سراسر جهان مانعی بزرگ است در راه کوشش برای تحقق بخشیدن به هدف‌ها و منویات منشور ملل متحد و مواد اعلامیه جهانی حقوق بشر، اقدام بین‌المللی به منظور امحاء بیسوادی در پهنه گیتی و ترویج آموزش در همه سطح‌ها باید مورد توجه فوری واقع شود.

۱۵. تبعیضی که هنوز زنان نقاط مختلف جهان به آن دچارند باید از میان برداشته شود. قائل شدن به وضع اجتماعی پست‌تر برای زنان خلاف مدلول منشور ملل متحد و مواد اعلامیه جهانی حقوق بشر است. اجرای کامل اعلامیه مربوط به از میان بردن هر گونه تبعیض علیه زنان لازمه پیشرفت بنی آدم است.

۱۶. حمایت خانواده و کودک کماکان مورد توجه جامعه بین‌المللی است. والدین حق اساسی دارند که آزادانه و با احساس مسئولیت تعداد فرزندان خود و فاصله مابین تولد آنان را تعیین کنند.

۱۷. باید آرمان‌های نسل جوان را برای ایجاد یک دنیای بهتر که در آن حقوق و آزادی‌های اساسی بشر کاملاً اجرا شود مورد تشویق فراوان قرار داد. و از واجبات است که جوانان در تعیین طرح آینده نوع بشر شرکت جویند.

۱۸. در حالی که اکتشافات علمی و پیشرفت‌های تکنولوژی افق‌های وسیعی برای پیشرفت اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی گشوده است امکان دارد که همین پیشرفت‌ها حقوق و آزادی‌های افراد را به مخاطره افکند لذا باید مورد توجه مداوم قرار گیرد.

۱۹. خلع سلاح موجب خواهد شد منابع عظیم انسانی و مادی که اکنون مصروف مقاصد نظامی می‌گردد، آزاد گردد. از این منابع باید به سود پیشبرد حقوق و آزادی‌های اساسی بشر استفاده شود خلع سلاح کامل عمومی یکی از عالیترین آرمان‌های همه ملت‌ها است.

از اینرو:

کنفرانس بین‌المللی حقوق بشر

۱. با تأیید ایمان خود به اصول اعلامیه جهانی حقوق بشر و دیگر اسناد بین‌المللی در این زمینه.

۲. از کلیه ملت‌ها و دولت‌ها می‌خواهد که هم خود را وقف اصولی کنند که در اعلامیه جهانی حقوق بشر مقدس داشته شده است و مساعی خویش را در راه تأمین یک زندگی که با آزادی و حیثیت سازگار باشد و رفاه جسمی و روحی و اجتماعی و معنوی همه افراد را در بر داشته باشد دوچندان سازند.

بخش بیستم

کنوانسیون مربوط به وضع پناهندگان و پروتکل آن

ماده واحده:

کنوانسیون مربوط به وضع پناهندگان مورخ ۲۸ ژوئیه ۱۹۵۱ مشتمل بر یک مقدمهٔ چهل و شش ماده و یک الحاقیه و یک ضمیمه و پروتکل مربوط آن مورخ ۳۱ ژانویه ۱۹۶۷ مشتمل بر یک مقدمه و یازده ماده مشروط به اینکه:

۱. در تمام مواردی که به موجب این کنوانسیون پناهندگان مشمول مساعدترین رفتار معمول نسبت به اتباع یک دولت خارجی شده باشند، دولت ایران این حق را برای خود محفوظ می‌دارد که پناهندگان را از مساعدترین رفتار معمول نسبت به اتباع دولی که با آنان موافقتنامه‌های ناحیه‌ای و اقامت و گمرکی و اقتصادی و سیاسی دارد بهره‌مند نسازد.

۲. دولت ایران مقررات مواد ۱۷ و ۲۳ و ۲۴ و ۲۶ را صرفاً به صورت توصیه تلقی می‌نماید، تصویب و اجازهٔ مبادله اسناد تصویب آن داده می‌شود.

قانون فوق مشتمل بر یک ماده و متن کنوانسیون ضمیمه و پروتکل آن پس از تصویب مجلس سنا در جلسهٔ روز چهارشنبه ۱۵/۱۰/۱۳۵۴ (۲۵۳۴) در جلسهٔ روز سه‌شنبه بیست و پنجم خردادماه دو هزار و پانصد و سی و پنج شاهنشاهی به تصویب مجلس شورای ملی رسید.

رئیس مجلس شورای ملی - عبدالله ریاضی
اصل فرمان همایونی و قانون و متن کنوانسیون ضمیمه و پروتکل آن در دفتر نخست‌وزیر است.

وزیر مشاور و معاون پارلمانی نخست‌وزیر - سیدضیاءالدین شادمان

کنوانسیون مربوط به وضع پناهندگان (۲۸ ژوئیه ۱۹۵۱)

مقدمه

طرف‌های معظم متعاهد، نظر به اینکه منشور ملل متحد و اعلامیه جهانی حقوق بشر که در ۱۰ دسامبر ۱۹۴۸ به تصویب مجمع عمومی رسیده است - این اصل را مورد تأکید قرار داده‌اند که کلیه افراد بشر باید بدون تبعیض از حقوق بشری و آزادی‌های اساسی برخوردار گردند.

نظر به اینکه مطلوب است موافقتنامه‌های بین‌المللی قبلی مربوط به وضع پناهندگان مورد تجدیدنظر قرار گرفته و تدوین گردد و حدود شمول این اسناد و میزان حمایتی که طبق آنها از پناهندگان به عمل می‌آید به وسیله موافقتنامه جدیدی بسط و توسعه یابد. نظر به اینکه ممکن است در نتیجه اعطاء حق پناهندگی تعهدات فوق‌العاده سنگینی برای بعضی از کشورها ایجاد گردد و لهذا حل رضایت‌بخش مسائلی که ملل متحد خصوصیت و وسعت بین‌المللی آن را به رسمیت شناخته است نخواهد توانست بدون همکاری بین‌المللی تحقق یابد، با ابراز امیدواری به اینکه کلیه دول با شناسایی جنبه اجتماعی و بشردوستانه مسئله پناهندگان تا آنجایی که در امکان دارند بکوشند تا این مسئله موجب تشنج بین دولت‌ها نشود.

باتوجه به اینکه کمیسر عالی ملل متحد برای پناهندگان عهده‌دار نظارت بر اجرای کنوانسیون‌های بین‌المللی مربوط به حمایت از پناهندگان می‌باشد و با علم به اینکه هماهنگی مؤثر اقداماتی که برای حل این مسئله به عمل می‌آید بستگی به همکاری دولت‌ها با کمیسر عالی دارد.

به شرح زیر موافقت نموده‌اند:

فصل اول: مقررات عمومی

ماده ۱. تعریف اصطلاح «پناهنده»:

الف. از لحاظ کنوانسیون حاضر اصطلاح «پناهنده» به شخصی اطلاق می‌گردد که:

۱. به موجب ترتیبات مورخ ۱۲ مه ۱۹۲۶ و ۳۰ ژوئن ۱۹۲۸ یا به موجب

کنوانسیون‌های مورخ ۲۸ اکتبر ۱۹۳۳ و ۱۰ فوریه ۱۹۳۸ یا پروتکل مورخ ۱۴

سپتامبر ۱۹۳۹ یا اساسنامه سازمان بین‌المللی پناهندگان، پناهنده تلقی شده است.

تصمیمات مربوط به عدم قابلیت انتخاب شدن که از طرف سازمان بین‌المللی پناهندگان در مدت فعالیت سازمان اتخاذ گردیده است مانع آن نیست که اشخاص واجد شرایط مقرر در بند ۲ این قسمت پناهنده شناخته شوند.

۲. در نتیجه حوادث قبل از یکم ژانویه ۱۹۵۱ و به علت ترس موجه از اینکه به علل مربوط به نژاد یا مذهب یا ملیت یا عضویت در بعضی گروه‌های اجتماعی یا داشتن عقاید سیاسی تحت شکنجه قرار گیرد، در خارج از کشور محل سکونت عادی خود بسر می‌برد و نمی‌تواند و یا به علت ترس مذکور نمی‌خواهد خود را تحت حمایت آن کشور قرار دهد یا - در صورتی که فاقد تابعیت است و پس از چنین حوادثی در خارج از کشور محل سکونت دائمی خود بسر می‌برد نمی‌تواند یا به علت ترس مذکور نمی‌خواهد به آن کشور بازگردد.

در مورد شخصی که بیش از یک تابعیت دارد اصطلاح «کشور محل تابعیت» او عبارت خواهد بود از هر یک از کشورهایی که شخص مزبور تابعیت آن را دارد. شخصی را که بدون دلیل معتبر و مبتنی بر ترس موجه خود را تحت حمایت یکی از کشورهایی که تابعیت خود محروم تلقی کرد.

ب. ۱. از لحاظ کنوانسیون حاضر عبارت «وقایعی که قبل از اول ژانویه ۱۹۵۱ اتفاق افتاده است» - مذکور در قسمت الف ماده ۱ عبارت است از:

الف. «وقایعی که قبل از اول ژانویه ۱۹۵۱ در اروپا روی داده است.» یا

ب. «وقایعی که قبل از اول ژانویه ۱۹۵۱ در اروپا یا جای دیگر روی داده است.» هر یک از دول متعاقد باید موقع امضاء یا تصویب یا الحاق، اعلامیه‌ای صادر و در آن تصریح نماید که بر تعهدات خود نسبت به کنوانسیون حاضر برای اصطلاح مذکور چه شعاع عملی را منظور می‌دارد.

۲. دولت متعاهدی که شق «الف» را پذیرفته است در هر موقع می‌تواند با ارسال یادداشتی خطاب به دبیرکل ملل متحد تعهدات خود را شامل شق «ب» نیز بنماید.

ج. این کنوانسیون در موارد ذیل درباره اشخاص مذکور در قسمت الف این ماده اجرا نخواهد گردید:

۱. شخصی که داوطلبانه خود را مجدداً تحت حمایت کشور متبوع خویش قرار دهد،
یا

۲. در صورتی که تابعیت خود را از دست داده باشد آن را مجدداً تحصیل نماید، یا

۳. تابعیت جدیدی کسب کرده و از حمایت کشور متبوعه جدید برخوردار باشد، یا

۴. داوطلبانه برای سکونت به کشوری بازگردد که به علت ترس از شکنجه قبلاً آنجا را ترک گفته یا در خارج از آن بسر می‌برده - یا

۵. به علت از بین رفتن اوضاع و احوالی که باعث شده بود وی به عنوان پناهنده شناخته شود دیگر نتواند از قبول حمایت دولت متبوع خود امتناع نماید.

بدیهی است مقررات این بند شامل پناهنده‌ای که مشمول مقررات بند ۱ قسمت «الف» ماده حاضر است و می‌تواند برای امتناع از قبول حمایت دولت متبوعه خود دلائل قاطعی دال بر شکنجه قبلی اقامه نماید نخواهد گردید.

۶. اگر اوضاع و احوالی که باعث شده بودند یک شخص بدون تابعیت به عنوان پناهنده شناخته شود، از بین رود، آن شخص می‌تواند به کشوری که در آنجا سکونت دائم داشته، مراجعت نماید.

بدیهی است مقررات این بند شامل پناهنده‌ای که مشمول مقررات بند ۱ قسمت «الف» ماده حاضر است و می‌تواند برای امتناع از بازگشت به کشور محل سکونت هادی قبلی خود دلائل قاطعی دال بر شکنجه قبلی اقامه نمایند نخواهد گردید.

د. این کنوانسیون در مورد اشخاصی که در حال حاضر تحت حمایت مؤسسات یا ارکان سازمان ملل متحد غیر از کمیسر عالی سازمان ملل متحد برای پناهندگان قرار دارند یا از مؤسسات یا ارکان مزبور کمک دریافت می‌دارند مجری نخواهد بود. در صورتی که حمایت یا کمک مزبور به علتی قطع شود و سرنوشت این اشخاص به موجب قطعنامه‌های مربوطه مجمع عمومی ملل متحد تعیین نگردد اشخاص مزبور کاملاً حق خواهند داشت از مقررات این کنوانسیون بهره‌مند گردند.

ه این کنوانسیون در مورد شخصی که از طرف مقامات صلاحیتدار کشور محل سکونت دائم خود حائز حقوق و تکالیف ناشی از تحصیل تابعیت آن کشور شناخته شده باشد مجری نخواهد بود.

و. مقررات این کنوانسیون در مورد اشخاصی که علیه آنها دلائل محکمی دال بر مراتب زیر وجود داشته باشد مجری نخواهد بود:

۱. مرتکب جنایتی علیه صلح یا بشریت یا جنایت جنگی شده باشد (طبق تعاریف مندرج در اسناد بین‌المللی که برای پیش‌بینی مقررات مربوط به این جنایات تنظیم گردیده است).

۲. قبل از آنکه در کشور پناه‌دهنده به عنوان پناهنده پذیرفته شوند در خارج از آن کشور مرتکب جنایت عمده‌ای که مشمول مجازات عمومی می‌باشد، شده باشند.

۳. مرتکب اعمالی که مغایر با مقاصد و اصول ملل متحد است، شده باشند.

ماده ۲. وظایف کلی:

هر پناهنده در کشوری که بسر می‌برد دارای وظایفی است که به موجب آن مخصوصاً ملزم می‌باشد خود را با قوانین و مقررات آن کشور و اقداماتی که برای حفظ نظم عمومی به عمل می‌آید تطبیق دهد.

ماده ۳. عدم تبعیض:

دول متعاهد مقررات این کنوانسیون را بدون تبعیض از لحاظ نژاد یا مذهب یا سرزمین اصلی درباره پناهندگان اجراء خواهند نمود.

ماده ۴. دین:

دول متعاهد در سرزمین خود نسبت به آزادی پناهنده در اجرای امور دینی و دادن تعلیمات مذهبی به کودکان خود رفتاری لاقدر در حد رفتاری که نسبت به اتباع خود دارند، اتخاذ خواهند نمود.

ماده ۵. حقوقی که خارج از حدود این کنوانسیون اعطاء می‌شود:

هیچ‌یک از مقررات کنوانسیون حاضر به حقوق و مزایایی که خارج از حدود این کنوانسیون به پناهندگان داده شده است لطمه‌ای وارد نخواهد ساخت.

ماده ۶ اصطلاح «در شرایط یکسان»:

از لحاظ این کنوانسیون منظور از اصطلاح «در شرایط یکسان» این است که تمام شرایطی (بخصوص شرایط مربوط به مدت و نحوه اقامت موقت یا دائم) که فرد اگر پناهنده نباشد باید برای برخورداری از حق موردنظر دارا باشد مراعات گردد به استثنای شرایطی که طبیعتاً پناهنده نمی تواند واجد آن باشد.

ماده ۷. معافیت از عمل متقابل:

۱. هر یک از دول متعاقد در مورد پناهندگان همان رژیم را معمول خواهد داشت که با بیگانگان به طور کلی به عمل می آورد جز در مواردی که به موجب این کنوانسیون رژیم بهتری مقرر گردیده است.

۲. کلیه پناهندگان پس از سه سال سکونت در سرزمین دول متعاقد از شرط به عمل متقابل که قانوناً مقرر شده باشد معاف خواهند بود.

۳. هر یک از دول متعاقد باید حقوق و مزایایی را که پناهندگان تا تاریخ لازم الاجراء شدن این کنوانسیون در صورتی که اصل عمل متقابل وجود نداشته باشد از آن برخوردار بوده اند کماکان به آنها اعطاء نماید.

۴. دول متعاقد: در صورتی که اصل عمل متقابل وجود نداشته باشد امکان اعطای حقوق و مزایایی را به پناهندگان علاوه بر آنچه به موجب بند ۲ و ۳ اعطاء گردیده است - و همچنین امکان اعطای معافیت از عمل متقابل را به پناهندگانی که واجد شرایط مقرر در بند ۲ و ۳ نبوده اند با نظر مساعد مورد بررسی قرار خواهند داد.

۵. مقررات بندهای ۲ و ۳ این ماده در مورد حقوق و مزایای مذکور در مواد ۱۳ و ۱۸ و ۱۹ و ۲۱ و ۲۲ این کنوانسیون و همچنین در مورد حقوق و مزایایی که در این کنوانسیون پیش بینی نشده است اجراء خواهد شد.

ماده ۸. معافیت از اقدامات استثنایی:

در مورد اقدامات استثنایی که ممکن است علیه شخص، مال یا منافع اتباع یک دولت معین به عمل آید دول متعاقد این اقدامات را درباره پناهنده ای که بالصراحه از اتباع دولت مزبور است صرفاً به خاطر تابعیت او به عمل نخواهند آورد. دول متعاهدی که قوانین آنها مانع از اجرای اصل کلی مصرح در این ماده است در موارد مقتضی اقدام به

اعطای معافیت‌هایی به پناهندگان مزبور خواهند نمود.

ماده ۹. اقدامات موقتی:

هیچ‌یک از مقررات کنوانسیون حاضر مانع آن نخواهد بود که یک دولت متعاقد در موقع جنگ یا سایر مواقع استثنایی و دشوار در مورد یک شخص معین، موقتاً و تا حصول یقین به اینکه شخص مزبور یک پناهنده است اقداماتی معمول دارد که به نظر آن دولت مبادرت به آنها برای حفظ امنیت ملی ضروری است.

ماده ۱۰. ادامه اقامت:

۱. در صورتی که پناهنده‌ای در اثنای جنگ دوم جهانی تبعید گردیده و به سرزمین یکی از دول متعاقد برده شده و در آنجا ساکن باشد مدت این اقامت اجباری جزء اقامت قانونی وی در سرزمین دولت مذکور محسوب خواهد شد.

۲. در صورتی که پناهنده‌ای در اثنای جنگ دوم جهانی از سرزمین دولت متعاقد تبعید گردیده و قبل از تاریخ لازم‌الاجراء شدن این کنوانسیون به منظور سکونت به سرزمین مزبور بازگشته باشد مدت سکونت قبل و بعد از تبعید مزبور برای هر منظوری که مستلزم اقامت بلاانقطاع است به منزله یک دوره بلاانقطاع تلقی خواهد شد.

ماده ۱۱. ملوانان پناهنده:

در مورد پناهندگانی که به عنوان ملوان به طور منظم در کشتی دارای پرچم یکی از دول متعاقد خدمت می‌کنند، دولت مزبور نسبت به امکان اجازه اسکان آنها در سرزمین خود و صدور اسناد مسافرت برای آنان یا نسبت به قبول موقت آنان در سرزمین خود، بخصوص به منظور تسهیل در کار اسکان آنان در کشور دیگر توجه خاص مبذول خواهد داشت.

فصل دوم: وضع حقوقی

ماده ۱۲. احوال شخصیه:

۱. احوال شخصیه پناهنده تابع قوانین کشوری است که در آنجا اقامت دارد ولی چنانچه فاقد محل اقامت باشد تابع قوانین کشور محل سکونت او خواهد بود.

۲. حقوقی که پناهنده قبلاً کسب نموده و مربوط به احوال شخصیه او می باشد مخصوصاً حقوق مربوط به ازدواج باید از طرف هر دولت متعاقد محترم شمرده شود به شرط آنکه در صورت لزوم تشریفات پیش بینی شده در قوانین دولت مزبور را انجام دهد. بدیهی است حق مورد بحث باید از جمله حقوقی باشد که طبق قوانین دولت مذکور چنانچه وی پناهنده هم نباشد، شناخته شده باشد.

ماده ۱۳. اموال منقول و غیرمنقول:

دول متعاقد در مورد تحصیل اموال منقول و غیرمنقول و سایر حقوق مربوطه و همچنین در مورد قراردادهای اجاره یا سایر قراردادهای مربوط به مالکیت اموال منقول و غیرمنقول با پناهندگان رفتاری خواهند نمود که تا سر حد امکان مساعد بوده و در هر حال از رفتاری که در این گونه موارد نسبت به بیگانگان به طور اعم به عمل می آید نامساعدتر نباشد.

ماده ۱۴. مالیکت معنوی و صنعتی:

در مورد حمایت از مالکیت صنعتی بخصوص حمایت از اختراعات طرح ها و مدل ها، علائم تجارتي و اسامی تجارتي و همچنین حمایت از مالکیت ادبی و هنری و علمی پناهنده در کشوری که معمولاً سکونت دارد مورد همان حمایتی واقع خواهد شد که از اتباع کشور مزبور به عمل می آید. در سرزمین هر یک از دول متعاقد دیگر پناهنده از حمایتی برخوردار خواهد شد که در آن سرزمین نسبت به اتباع کشوری که پناهنده در آن سکونت دارد معمول می گردد.

ماده ۱۵. حق عضویت:

در مورد عضویت در جمعیت های غیرسیاسی و غیرانتفاعی و سندیکاها و حرفه ای دول متعاقد نسبت به پناهندگانی که طبق قانون در سرزمین آنان سکونت دارند مساعدترین رفتاری را که در چنین موارد در مورد اتباع دول خارجی به عمل می آورند معمول خواهند داشت.

ماده ۱۶. حق مراجعه به دادگاهها:

۱. هر پناهنده می تواند در سرزمین دول متعاقد آزادانه به محاکم قضایی مراجعه نماید.
۲. هر پناهنده در سرزمین دولت متعاهدی که محل سکونت عادی او است در مورد دسترسی به دادگاهها از جمله استفاده از معاضدت قضایی و معافیت از سپردن

تضمین هزینه‌های دادرسی از همان رفتاری که دربارهٔ اتباع دولت مزبور به عمل می‌آید بهره‌مند خواهد شد.

۳. هر پناهنده در سرزمین‌های دول متعاقد دیگر غیر از سرزمین محل سکونت دائمی خود در مورد مسائل مندرج در بند ۲ از رفتاری برخوردار خواهد شد که دربارهٔ اتباع کشور محل سکونت دائمی وی به عمل می‌آید.

فصل سوم: مشاغل انتقاعی

مادهٔ ۱۷. اشتغال با دستمزد:

۱. در مورد حق اشتغال به کار با دریافت دستمزد هر دولت متعاقد نسبت به پناهندگانی که به طور منظم در سرزمین او سکونت کرده‌اند مطلوب‌ترین رفتاری را که در چنین موارد نسبت به اتباع دول بیگانه معمول می‌دارد به عمل خواهد آورد.

۲. در هر حال مقررات محدودکننده‌ای که دربارهٔ بیگانگان یا استخدام بیگانگان به منظور حمایت از بازار داخلی کار وضع می‌گردد دربارهٔ پناهنده‌ای که در تاریخ اجرای این کنوانسیون در سرزمین دولت متعاقد مذکور از مقررات مورد بحث معاف بوده یا واجد یکی از شرایط زیر باشد اجراء نخواهد شد:

الف. مدت سه سال در کشور سابقه سکونت دارد.

ب. همسری دارد که دارای تابعیت کشور محل سکونت است. پناهنده‌ای که با همسرش متارکه کرده نمی‌تواند به مقررات این بند استناد نماید.

ج. فرزند یا فرزندان دارد که دارای تابعیت کشور محل سکونت او می‌باشند.

۳. دول متعاقد با نظر مساعد کوشش خواهند کرد که حقوق مربوط به استخدام پناهندگان خصوصاً پناهندگانی را که به موجب برنامه‌های مربوط به استخدام کارگر یا برنامه‌های مهاجرتی وارد سرزمین آنها شده‌اند با حقوق اتباع خود در این مورد مشابه و یکسان نمایند.

مادهٔ ۱۸. اشتغال به کارهای آزاد:

دول متعاقد نسبت به پناهندگانی که قانوناً در سرزمین آنان بسر می‌برند در مورد اشتغال به کار آزاد در زمینهٔ کشاورزی، صنعت، کارهای دستی و تجارت و تأسیس شرکت‌های تجارتي و صنعتی رفتاری معمول خواهند داشت که تا سرحد امکان مساعد

بوده و در هر حال از رفتاری که در چنین موارد نسبت به بیگانگان به طور کلی به عمل می‌آید نامساعدتر نباشد.

ماده ۱۹. حرفه‌های آزاد علمی:

۱. هر یک از دول متعاقد نسبت به پناهندگانی که به طور منظم در سرزمین آنان ساکن می‌باشند و دارای مدرک تحصیلی می‌باشند که از طرف مقامات آن دولت به رسمیت شناخته شده است و مایلند به حرفه‌های آزاد علمی اشتغال داشته باشند رفتاری معمول خواهند داشت که تا سر حد امکان مساعد بوده و در هر حال از رفتاری که در چنین موارد نسبت به بیگانگان به طور کلی به عمل می‌آید نامساعدتر نباشد.
۲. دول متعاقد حداکثر کوشش را خواهند کرد که مطابق قوانین و اساسنامه‌های خود وسایل استقرار پناهندگان مزبور را غیر از سرزمین اصلی در سرزمین‌های دیگری که مسئولیت روابط بین‌المللی آنها را عهده‌دار می‌باشند تأمین نمایند.

فصل چهارم: رفاه و آسایش

ماده ۲۰. جیره‌بندی:

در صورتی که سیستم جیره‌بندی وجود داشته باشند و توزیع محصولات کمیاب در میان عموم مردم طبق سهمیه صورت گیرد نسبت به پناهندگان نیز مانند اتباع کشور رفتار خواهد شد.

ماده ۲۱. مسکن:

در مورد مسکن تا آنجا که این امر بر طبق قوانین و مقررات تنظیم گردیده یا تحت نظارت مقامات دولتی است دول متعاقد نسبت به پناهندگان رفتاری معمول خواهند داشت که تا سر حد امکان مساعد بوده و در هر حال از رفتاری که در چنین موارد نسبت به بیگانگان به طور کلی معمول می‌دارند نامساعدتر نباشد.

ماده ۲۲. تعلیمات عمومی:

۱. در مورد تحصیلات ابتدایی دول متعاقد نسبت به پناهندگان مانند اتباع خود رفتار خواهند نمود.
۲. در مورد تحصیلات غیرابتدایی و مخصوصاً در مورد حق اشتغال به تحصیل و تعیین